

3. Геоeкoнoмiчнi сценарії розвитку і Україна : монографія / [М.З. Згуровський, Ю. М. Пахомов, А. С. Філіпенко, В. Г. Андрійчук, І. К. Бистряков, В.С. Будкін та ін.]. — К. : Видавничий Центр «Академія», 2010. — 323 с.
4. Кочетов Э. Г. Геоэкономика. Освоение мирового экономического пространства: Учебник для вузов. — М. : Норма, 2006. — 528 с.
5. Luttwak E. From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict: Grammar of Commerce // The National Interest. —1990. — No. 20.
6. Неклесса А. Рах есoнoмiсaнa: гeoэкoнoмiчeскaя систeмa мiрoустрoйствa // Экoнoмiчeскaя нaукa сoврeмeннoй Рoссиe. — №1 (5). — 1999. — С. 71—83.
7. Філіпенко А. С. Методологія геoeкoнoмiчнoгo розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.soskin.info/ea/2007/5-6/200705.html>
8. Яковец Ю. В. Глобальные экономические трансформации XXI века / Ю. В. Яковец. — М. : Экономика, 2011. — 382 с.
9. Філіпенко А. Особливості дослідження глобальних трансформацій // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. — К. : НАУ, 2012. — №1. — С. 273—276.
10. Білорус О. Політекономія глобалізму. Новий однополюсний корпоративно-конкурентний глобалізм як цивілізаційна формація постіндустріальної ери // Антологія творчих досягнень. — К. : ICEMB НАН України, 2004. — Вип. 1. — С. 84-98.
11. World Investment Report 2009: Transnational Corporations, Agricultural Production and Development, UNCTAD [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.unctad.org/en/docs/wir2009_en.pdf
12. World Investment Report 2011: Non-equity modes of international production and development, UNCTAD [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2011-Full-en.pdf>
13. Михайленко В. Геоeкoнoмiчeскiй атлас мiрa. Вoплoщeннe [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://viperson.ru/wind.php? ID=629827>
14. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/all>
15. Колин К. К. Глобализация и культура. // Вестник Библиотечной Ассоциации Евразии. — 2004. — №1. — С. 12—15.

Статтю подано до редакції 23.10.2012 р.

УДК 339.94:330.34

В.І. Кокоріна, старший викладач
кафедри маркетингу та міжнародної економіки,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОРМ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО СУПЕРНИЦТВА

АНОТАЦІЯ. У статті виявлено основні трансформації мотивів міжнародного бізнесу в умовах інформаційного глобалізму. Визначено основні інноваційні форми розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобального інноваційного суперництва. Автором розкрито процес реалізації та трансформації бізнес-процесу форм міжнародного бізнесу в умовах інноваційно-інформаційного глобалізму. Обґрунтовані конкурентні переваги інноваційних форм міжнародного бізнесу в умовах інформаційного глобалізму.

ЛЮЧОВІ СЛОВА: міжнародний бізнес, інформаційний глобалізм, інформаційно-комунікаційні технології, віртуальна організація, ІТ-аутсорсинг, форми міжнародного бізнесу, глобальна конкуренція

АННОТАЦИЯ. В статье выявлены основные трансформации мотивов международного бизнеса в условиях информационного глобализма. Определены основные инновационные формы развития международного бизнеса в условиях глобального инновационного соперничества. Автором раскрыт процесс реализации и трансформации бизнес-процесса форм международного бизнеса в условиях инновационно-информационного глобализма. Обоснованные конкурентные преимущества инновационных форм международного бизнеса в условиях информационного глобализма.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: международный бизнес, информационный глобализм, информационно-коммуникационные технологии, виртуальная организация, IT-аутсорсинг, формы международного бизнеса, глобальная конкуренция

ANNOTATION. The basic transformations of motives of international business in the information globalism are found out. The main innovative forms of international business in a global innovation competition are defined. The author determines the process of transformation and business process forms of international business regarding to innovation and information globalization. The competitive advantages of innovative forms of international business in the information globalism are considered.

KEY WORDS: international business, information globalism, information and communication technology, virtual organization, IT-outsourcing, form of international business, global competition

Постановка проблеми. Розуміння мотивації міжнародного бізнесу в умовах глобальної інтеграції і глобальної конкуренції полягає у визначенні глобальних детермінант середовища операцій транснаціональних і глобальних компаній. Технологічне середовище стає найдинамічнішим елементом міжнародного середовища за рахунок прискорення науково-технічного прогресу. Сьогодні не скільки технологічний рівень країни, а ступінь її інтегрованості у інформаційно-комунікаційну систему визначає ступінь її економічного розвитку та є важливим мотивом входу до цієї країни багатонаціональних компаній.

В умовах трансформації сучасної глобальної економіки, на яку впливають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), інформація, знання, процеси інформатизації міжнародного бізнесу, відбувається трансформація класичних форм бізнесу, з'являються його нові форми, методи, інструменти та стратегії управління. Кардинальна трансформація середовища світового господарства є наслідком широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційних систем (ІС), власне мережі Інтернет тощо.

Аналіз останніх наукових досліджень. Процес розвитку форм міжнародного бізнесу у глобальній економічній системі, зокрема в умовах інноваційно-інформаційного глобалізму, у своїх працях вивчали зарубіжні та вітчизняні вчені: Є.Ф. Авдокушин, К. Асвазаппа, Д. Джонсон, С. К. Поулсон, С. Робокк, К. Сіммондс, К. Тернер, Л. Тімашова, Б. Тойн, У. Г. Томлінсон, М. Уорнер, Д. Лук'яненко, С. Мочерний, С. Фомішин, Є. Панченко, О. Швиданенко, І. Дегтярьова та ін. Заслужують на увагу окремі аспекти розвитку форм здійснення міжнародної підприємницької діяльності багатонаціональними компа-

ніями в умовах глобальної конкуренції. Тому більш детального дослідження вимагає виявлення особливостей трансформацій та появ нових форм міжнародного бізнесу як сукупності ділових операцій і формування взаємозв'язків між економічними агентами на основі обміну продуктивними силами у процесі інтернаціоналізації, враховуючи їх мотиви та інтереси на світових ринках.

Постановка задачі. виявити трансформації мотивів міжнародного бізнесу в умовах інформаційного глобалізму у процесі змін технологічного та інформаційного середовища функціонування економічних агентів міжнародного бізнесу;

— визначити основні інноваційні форми розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобального інноваційного суперництва;

— розкрити процес реалізації та трансформації бізнес-процесу форм міжнародного бізнесу в умовах інноваційно-інформаційного глобалізму

— обґрунтувати конкурентні переваги інноваційних форм міжнародного бізнесу в умовах інформаційного глобалізму.

Результати дослідження. У постіндустріальній економіці до обмежувальних факторів належать не земля, робоча сила чи капітал, а інформація, унаслідок чого економічна і політична влада концентрується в руках її виробників. Формується глобальне середовище постіндустріальної інформаційної цивілізації, в якій роль основного виробничого фактора відіграє інформація, а вирішального чинника мотивації бізнесу — нові знання, які постійно нагромаджуються, перетворюються у принципово нові можливості розвитку.

Два ключові напрями зміни світового технологічного середовища — поширення електронної комерції та телекомунікаційний простір здійснення міжнародних операцій компаніями — зумовили трансформації у характері проведення комерційних і фінансових транзакцій, взаємовідносин з партнерами та клієнтами, розробці і впровадженню ділових стратегій, і власне конкуренції.

Слід підкреслити, що міжнародне інформаційно-комунікаційне середовище визначається імперативами глобальної конкуренції всіма її суб'єктами та дією двох компонентів технологічної політики багатонаціональних компаній: потенційно суспільне знання та високо технологічний продукт компанії. Діяльність багатонаціональних компаній у таких умовах базуються на одному мотиві: необхідності поповнення ресурсів економічного агента міжнародного бізнесу для підтримання існуючого стану або ж розвитку в зовнішньому середовищі. Реалізується цей мотив через пошук і встановлення зв'язку з об'єктом (реальним або ще не створеним), який здатен, на думку компанії, забезпечити його необхідними ресурсами [5, с. 14—15].

Міжнародний бізнес на сучасному етапі його розвитку модифікується, трансформується, одночасно розвиваються більш сучасні з технологічної точки зору форми міжнародного бізнесу. Сформувалися нові умови для функціонування електронного бізнесу та виробництва інформаційного продукту в компаніях, що вимагає створення і реалізації програм електронного.

Програмами або проектами електронного бізнесу в організаціях розуміють нову форму організації системи виробництва і управління — мережеве підприємство, яке, крім використання інформації та ІКТ, має здатність набувати нові знання та вміння, використовуючи їх у господарській діяльності з метою

розвитку інноваційності у виробництві. Навколо бізнес-проектів різних компаній побудовані мережі трансформують їхню внутрішню організацію, їхні відносини з постачальниками і споживачами, а також партнерські відносини між компаніями.

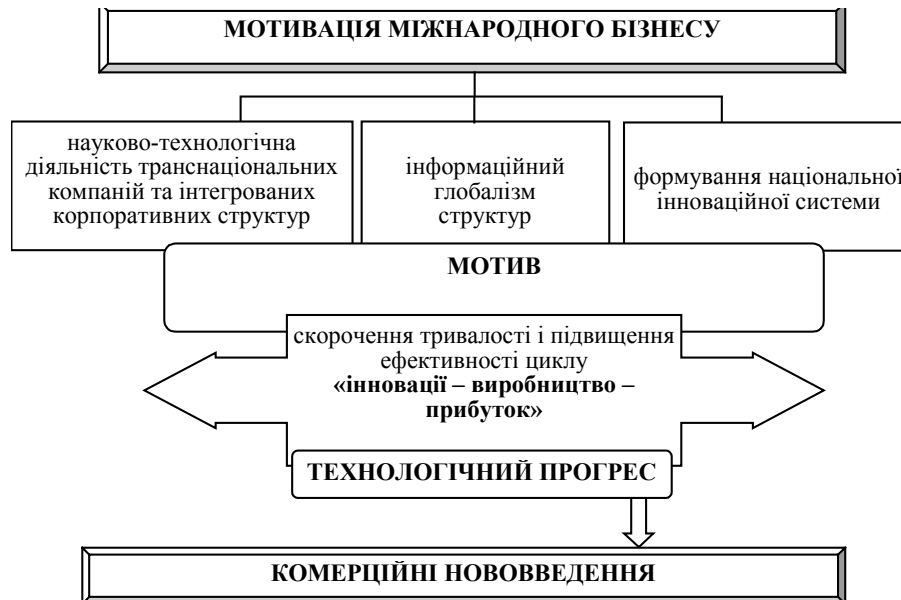

Рис. 1. Розвиток мотивацій міжнародного бізнесу в умовах інформаційного глобалізму

Мережева організація компанії забезпечує їй організаційну гнучкість, сприяє підвищенню продуктивності та посиленню конкурентоспроможності. М. Кастельс характеризує одну з форм організаційної гнучкості, яка виявляється у міжфірмових зв'язках, як мультинаправлену мережеву модель, реалізовану у життя дрібними і середніми підприємствами, та ліцензійно-субпідрядну модель виробництва у «парасолькову» корпорацію [4, с. 165]. Є. Ф. Авдокушин стверджує, що за останнє десятиліття XX ст. утворився новий простір всесвітньої інформаційно-цифрової (віртуальної) реальності, яка співіснує зі звичайною фізичною реальністю, змінюючи і доповнюючи традиційні міжнародні відносини, а найсерйозніші перспективи впливу на міжнародні економічні відносини інформаційна реальність (інформаційна мережа) має у торгово-фінансовій сфері, діяльність якої усе більше пов'язана з інформаційними технологіями [1, с. 84—85].

Інформаційна система з мережевою структурою дають можливість створити віртуальну корпорацію для ефективної організації глобальної діяльності за допомогою використання електронної пошти, мережі Інтернет і відеоконференцій. [3, с. 44]. Віртуальна корпорація (або мережеве підприємство), з точки зору Е. Вейнрайта [9], усе більше стає інтернаціональною, і її поведінка визначається керованою взаємодією глобальної стратегії мережі та національно-регіонально зумовленими інтересами її компонентів.

Необхідність подібної взаємодії зумовлена посиленням тиску конкуренції, підвищенням рівня ризиків, ускладненням усіх процесів і ланцюжків у міжнародному бізнесі, що вимагає збільшення швидкості інформаційно-комунікаційних і ділових контактів, проявів конкурентної гнучкості, створення умов для прозорості транзакцій, підвищення продуктивності праці і зміни організаційних структур і форм бізнесу. Таким чином, ІКТ та ІС у цілому сприяють здійсненню координаційно-комерційних операцій, що дозволяє ефективно використовувати переваги, забезпечувані новою інформаційно-комунікаційним середовищем.

Віртуальна організація є новітньою та потенційно найбільш важливою формою бізнес-організацій, які з'явилися упродовж останніх десятиліть. Така форма бізнесу (в т.ч. і міжнародного) дозволяє знизити витрати на виробництво та доставку продукту, розподіляти активи, а не концентрувати їх, знизити залежність бізнесу від його територіального розташування. Споживач глобального продукту стає доступним, товари і послуги можуть постачатися кінцевому споживачу без торгових посередників із найменшими витратами часу і транспортування. Отже, сучасні технології створюють нові економічні форми.

Таблиця 1

ПОРІВНЯННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ І КЛАСИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Спільні риси	Відмінні риси
<ul style="list-style-type: none"> • капітал • робоча сила • виробництво і реалізація товару чи послуги • система менеджменту • підприємницький ризик 	<ul style="list-style-type: none"> • комунікація • навчання • оцінка і визначення цінності (вартості) знань

Концепція віртуальної компанії формувалася на основі підходів щодо визначення природи такої нової форми бізнесу. Віртуальну організацію вважають одним із нових типів компаній, які виникли на основі мережевих технологій і веб-організацій. Інший підхід визначає віртуальну організацію як логічне завершення існуючих тенденцій у стратегії та новацій.

Таблиця 2

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ «ВІРТУАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ»

Підходи (автори)	Визначення
Бернетт (1995), Блікер (1998)	технологічний аспект розвитку віртуальної організації, її залежність від технологій у сфері зв'язку
Греніер, Метес, Голдмен (1995), Данбара (2001)	організаційний аспект розвитку віртуальної компанії, її структура і функціонування
Пенроуз (2001)	організація як новий тип компанії, яка виникла на основі мережевих технологіях
Франк (1999, 2002)	віртуальна компанія як веб-організація

Віртуальним підприємством є мережева комп'ютерна організаційна структура, що складається з неоднорідних компонентів, розташованих у різних місцях.

Віртуальна організація це динамічна, відкрита бізнес-система, заснована на формуванні юридично незалежними підприємствами єдиного інформаційного простору з метою спільного використання своїх технологічних ресурсів для реалізації всіх етапів робіт з виконання проєкту (замовлення клієнта) — від джерел первинної сировини до здачі продукції кінцевому споживачеві. Віртуальна компанія заснована на формуванні єдиного організаційно-технологічного та інформаційного середовища за рахунок тимчасового об'єднання ресурсів різних підприємств [6].

Основні конкурентні переваги систем у вигляді віртуальних організацій і їх основні ефекти полягають у такому: швидкість виконання ринкового замовлення; можливість зниження витрат; можливість більш повного задоволення потреб замовника; можливість гнучкої адаптації до змін навколишнього середовища; можливість знизити бар'єри виходу на нові ринки.

Аутсорсинг як форма оптимізації бізнес-процесу є головним інструментом досягнення компанією світового лідерства. Такий ефект за рахунок аутсорсингу досягається в результаті отримання істотних поліпшених послуг і збереження витрат на основних і вторинних виробничих процесах шляхом залучення на тривалий час зовнішніх фахівців або консультантів. Більшість організацій використовують аутсорсингові послуги з метою забезпечення обслуговування та підтримки виробленої продукції. Компанія, що знаходиться поза глобальної сервісної революції, втрачає конкурентні переваги [8, с. 3]. Аутсорсинг як інноваційний підхід до організації ведення бізнесу, дозволяє зосередитися на пріоритетних видах діяльності, оптимізувати розмір організації, підвищити рівень її керованості, скоротити кількість зайнятих, позбутися від непрофільних функцій, знизити витрати і збільшити прибутковість [2].

Подальше співробітництво і розширення аутсорсингу пов'язане з вирішенням проблеми лідерства та довіри між господарюючими суб'єктами. При цьому, передача відразу кількох функцій може призвести до ризику витоку конфіденційної корпоративної інформації і появи нового конкурента, який може скористатися досвідом і знаннями компанії-замовника аутсорсингу. Сучасний темп розвитку ринку інформаційно-телекомунікаційних послуг вимагає використання нових форм і особливостей транснаціонального бізнесу, для якого має значення специфіка самого середовища і бізнес-процесів, ініційованих і просуваються інформаційно-комунікаційні, зокрема телекомунікаційні технології та послуги. Процеси глобалізації та зростання ролі інформаційних та телекомунікаційних технологій (послуг та обладнання) змушує до пошуку нових рішень у рамках реалізації бізнес-процесів у масштабах ринку телекомунікацій.

Сучасні тенденції розвитку форм міжнародного бізнесу охоплюють вихід транснаціональними компаніями на зарубіжні ринки шляхом прямого іноземного інвестування, венчурного інвестування, міжнародного виробництва та ІТ-компаніями. Функціонування глобальної компанії у різних формах бізнесу базується стратегічними підходами реалізації її конкурентних переваг за рахунок інтерналізації, зниження трансакційних витрат, OLI-переваг чи передових знань і технологій [7].

Сьогодні формами бізнесу транснаціональних компаній (ТНК) за межами національних економік стають не тільки прямі іноземні інвестиції, але способи

виробництва без участі капіталу (СВУК). Так, у 2010 році обсяг продажу у рамках цих форм перевищив 2 трлн дол. США. До форм СВУК відносяться підрядне промислове виробництво й аутсорсинг послуг (1,1—1,3 трлн дол. США), підрядне сільськогосподарське виробництво, франчайзинг (330—350 млрд дол. США), ліцензування (340—360 млрд дол. США), управлінські контракти (майже 100 млрд дол. США) та інші типи договірних відносин, за допомогою яких ТНК координують діяльність у рамках своїх глобальних виробничо-збутових ланцюгах і впливають на управління компаніями у приймаючих країнах, не беручи участь у капіталі цих компаній.

Перевагою використання ТНК форм СВУК є підкріплення довгострокового промислового розвитку шляхом нарощення виробничого потенціалу, зокрема на основі розповсюдження технології і розвитку вітчизняних підприємств, а також стимулювання доступу країнам, що розвиваються, до глобального виробничо-збутового ланцюга. Вибір ТНК між формами СВУК і прямими іноземними інвестиціями або міжнародною торгівлею у будь-якій ланці виробничо-збутового ланцюга залежить від стратегії, порівняльних витрат і прибутків, які супроводжуються ризиками.

У сучасних умовах динамізму зовнішнього середовища, перманентного розвитку технологій та інновацій, нових вимог ринку компанії часто зіштовхуються з економічним тиском, в основі якого лежить прагнення скоротити витрати і отримати максимальний прибуток, зберігши свою нішу і стратегічні ринки збуту продукції. У таких умовах зберегти свої конкурентні переваги в стані ті компанії, які здійснюють свою діяльність, маючи низькі операційні витрати, що забезпечують високу якість своїх товарів і послуг.

Висновки. Параметри глобального бізнесу формуються у гіперконкурентному середовищі, де інформаційний ресурс стає ключовим чинником досягнення ефективності і довгострокової конкурентоспроможності на світових товарних і фінансових ринках. Розподіл і перерозподіл доданої вартості стає актуальним у результаті змін технологічної компоненти відтворювального процесу всередині великих корпорацій чи країн.

Так, інформатизація світового виробництва стає рушійним чинником інноваційного розвитку міжнародного бізнесу та національних економік у цілому. За рахунок зростання рівня розвитку інформаційних систем, технологій і комунікацій міжнародний бізнес відносно вільно перетинає національні бар'єри регулювання міжнародних відносин, підсилюючи при цьому взаємозалежність господарюючих суб'єктів національних економік. Це призводить до зрощування частин національних господарств і формування єдиного інтернаціонального відтворювального ядра, в основі якого лежить міжнародний поділ праці.

Література

1. Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения / Е. Ф. Авдокушин. — М.: Юристъ, 2001. — 366 с.
2. Аникин Б. А. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента: учеб. пособие / Б. А. Аникин, И. Л. Рудая. — М.: Инфра-М, 2007. — 288 с.
3. Грабауров В. А. Информационные технологии для менеджеров [текст] : монография / В. А. Грабауров. — М.: Финансы и статистика, 2005. — 512 с.

4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс ; [пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана]. — М.: ЦЕУ, 2000. — 608 с.
5. Михайловська О. В. Вплив глобалізації інформаційного простору на розвиток міжнародних інноваційно-інвестиційних процесів : монографія. — К. : Дакор, Видавничий дім «Скіф». — 2009. — 424 с.
6. Уорнер М. Виртуальные организации. Новые формы ведения бизнеса в XXI веке / М. Уорнер, М. Витцель ; пер. с англ. Ю. Леонова. — М. : Добрая книга, 2005. — 296 с.
7. International Business : New Challenges, New Forms, New Perspectives / Simon Harris, Olli Kuivalainen, Veselina Stoyanova. — London : Palgrave Macmillan, 2012. — 288 p.
8. Loh P. Global IT Outsourcing: key issues and trends / P. Loh. — Singapore, 2005. — 116 p.
9. Wainright M. E. Managing Information Technology: What Managers Need to Know / M. E. Wainright. — New Jersey: Prentice -Hall, 2002. — 761 p.
10. World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development [Електронний ресурс]. — New York and Geneva: UN Publications Sales and Marketing Office, 2011. — 226 p. — Режим доступу: www.unctad.org/wir.

Статтю подано до редакції 26.09.2012 р.

УДК 330.101.2:336.14.01

С. Ю. Колодій, д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри міжнародної економіки СІБС УАБС НБУ;
С. А. Філюк, старший викладач кафедри фінансів і кредиту
Кримського інституту економіки і господарського права

ВПЛИВ КВАЗІФІСКАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВ

У роботі основну увагу приділено питанням збалансованості фінансових ресурсів держави, її індикаторам та квазіфіскальним операціям. Тому спочатку визначимо, що розуміється під кожним із вказаних понять.

Під збалансованістю фінансових ресурсів держави розуміємо відповідність між сукупністю грошових коштів, що надійшли в розпорядження центральних і місцевих органів виконавчої влади в процесі формування фінансових ресурсів держави і сукупністю грошових коштів, пов'язаних з їх подальшим використанням для фінансування витрат.

Індикаторами збалансованості фінансових ресурсів держави слід вважати дефіцит зведеного бюджету, державний борг та залишок коштів на єдиному казначейському рахунку (СКР).

Квазіфіскальні операції — це операції органів державної влади і управління, центрального банку, державних цільових фондів, державних і недержавних підприємств, державних банків і страхових компаній, які не враховуються бюджетною статистикою і не вказуються у бюджетній звітності, але впливають на показники виконання бюджету чи зобов'язання держави.

Квазіфіскальні операції можуть призводити до зниження надходжень або завищення видатків державного бюджету, місцевих бюджетів або державних цільових фондів. Також квазіфіскальні операції можуть призводити до підви-